

VONI

Leto III.

List 12.

Na Dunaji 15. JUNIJA 1877.

ZGUBLJENI RAJ.

Izgubljen človeku je zemeljski raj.
Adamova deca v pregnanstvu se joče,
In prosi, naj sreče zapravljene kraj
Odprè ji na novo dobrotljivi oče.

Nespametno ljudstvo, čemú-li tvoj stok?
Na delo! Ne nosi mi križema rok!
Poverni se samo v prvotnost nazaj
In našlo povsodi prvotni boš raj!

X.

NARAVE SVATBA.

Le svèti, oj čarovni svit nad menój,	To lahko kerdelo cvetičnih duhov
Vé zvezde skrivnostno gorite!	Pod Bogom zdaj zákone sklepa,
Omlájena zemlja je v svatih nocoj,	Duh božji mu v vetru dihljá blagoslov:
Vé svatbine bakljè ji žgite!	„Le množi se, množica lépa“!

Po drevji, po trati odperl se je cvet,	Na rožinem germu pa mehko-sladkó
Nad cvetnimi domi pa raja	Čuj, slavčeva pesem odmeva —
En národ neštét, raznobojno odét	Pač svátovnim cvetom popéva takó,
Rojenec duhtečega maja.	Če svoji ženitvi ne peva?

Med srečnimi svati samotén in sam
Jaz zibljem se v majevi noči,
In notri stotisoč občutkov imam,
Bojim se, da počí, da počí! —

Gorislav.

UBOŠTVO IN POŠTENOST.

Pripoveduje Tine z Verbja.

„Kakó je le bilo z onimi denarji, Tine, ki so vam pred leti toliko preglavice napravili?“ vpraša Podgorčev Matej Tineta z Verbja, ko so se bili v soboto zvečer Novovaški možje zbrali pri briveu, da jim pomladí obraze za drugi dan.

„O, tega je že več ko dvajset let, blizo trideset jih že bo“, odgovori Tine z Verbja, že bolj prileten, suh možiček, „vendar pa še vse dobro vem“.

Kolikokrat se spominjam, kakó je moj oče umiral, Bog mu daj dobro!

Bilo je malo pred božičem nek ponedeljek, in v Bilku je bil ravno teržni dan. Sneg je naletaval takó, da pot ní bila ravno lepa, pa naš oče se le napravi v Bilek prešička kupit, in še neke opravke je imel.

Malo čez poludne gre s Kopačem nazaj čez veliki terg, kjer je bilo še mnogo sejmarjev. Kar zagleda listnico v blatu.

Pobere jo, malo obriše in začne klicati, kedó je kaj izgubil?

„Ne bodi neumen“, pravi mu Kopač. „Lej, takó ti lahko vsak potepin izmuzne denar iz rok. Tiho bodi pa spravi! Če se kedó oglasi, saj mu vedno še lahko daš; če ne, pa imejva vsak pol“.

Naš oče sprevidi, da res ní posebno pametno in previdno, takó ponujati najdeno stvar. Spravi jo rekoč:

„Doma bom dal oznaniti, bo se že glasil, kedor jo je izgubil: more biti, da ga pa že med potjo dobim, če je bil kedó od nas. Za se ne bova obderžala tujega blaga“. Tako se napravi domóv; prešička je bil že prej oddal Logarjevemu hlapcu na voz.

Po vasi gori gredé vidi pred Novakovo hišo doli sred vasi Osojnikovo Nežo, ki je tudi že umerla, da svoji sestri, ki je bila na Novini omožena, skerbno nekaj pripoveduje in sè solzami v očeh toži. More biti je ta izgubila, misli si in mimo gredé popraša, kaj ji je.

„Denar sem izgubila“, pravi Osojnikova, „pa ne vem kje“.

„Jaz sem pa denarje našel“, odgovori naš oče. „More biti so tvoji. Kakoršna je listnica?“

Taka in taka.

„Bo že prava“, pa jo ji dá.

„Je že res moja. O Bog vam poverni, da ste mi jo dobili“, in vsa vesela spravi listnico; v hitrici ní nobeden mislil na to, da bi pogledal, kaka je in koliko je v njej, takó je bila vesela.

V mali vasi se taka reč kitro razve. Ní še bilo konec tedna, pa je vedela že vsa vas: Osojnikova Neža je v ponedeljek v Bilku denarje izgubila. Verbovec jih je pa našel in nazaj dal.

Pa po strani so si začeli tudi še nekaj družega šepetati, kar je moralo nam priti na uho, češ, da naš oče je denarje večidel iz listnice pobral in samo nekaj malega nazaj dal. In v nedeljo do-

poludne po veliki maši, ko so možje še nekoliko postali v pogovorih, reče Krivec iznad Potoka, tam le gori, pred vsemi možmi zaničljivo smeje se našemu očetu: „Zdaj boste pa piskali vi Verboveci, ki najdene reči skrivate“. To je bilo malo pred božičem.

O božičnih praznikih oče nevarno zboli, huda pljučnica ga je bila zgrabila, in ker je bilo zunaj v čumnati, kjer je imel posteljo, premerzlo, kuriti pa nismo mogli, moral je v hiši pri peči na klopi ležati. Med prazniki je bilo, jaz sem v hiši prejo vil za osnovo in sem bil pri očetu, moja je pa imela zunaj pred vežjo nekaj opravit; bil sem se tisto poletje prej oženil. Je že panjača iskala v dervih za kurjavo, pa pride Osojnikova Neža po poti gori, menda na zgornji konec vasi namenjena. Ko zagleda mojo zunaj, začne jo na vse gerlo zmerjati in oštevati: „Tatovi, goljuhi, dajte mi moje denarje nazaj, ki ste mi jih iz listnice ukrali, lopovi!“ Jaz sem se kar od jeze tresel. Ko bi se ne bila hitro pobrala, ne vem, kaj bi bil... Še od daleč sem jo slišal vpiti nazaj, naš oče je pa v hiši pri peči ležal na smert bolan in moral je vse slišati.

Očetu je bilo vedno huje; poslali in poročili smo bratom. Peter je prišel iz Sovodnji, kjer je rudo kopal, Toma je prišel iz Dvora. Vsi smo bili doma, samo France je bil pri vojaki na Laškem.

Poslali smo v Osoje, kakor nam je oče naročil, naj pride Neža na eno besedo doli; pa ni hotela.

Ko je bil oče za smert previden in je duhovnik odhajal, ostali smo vsi otroci okrog očetove postelje. Težko je sopel in malo zadremal. Počasi odpre zopet trudne oči in se ozre na nas okolo sebe. „Hvala Bogu!“ pravi, „da vas še vidim okrog sebe, vse zdrave in poštene. Jaz bom umeri“, pristavi še slabim glasom. „Lejte, osem sem vas imel, mnogokrati smo morali pomankanje terpeti, pa sem vas vse pošteno odredil: zdaj pa moram za tatú umreti“. Milo se mu je storilo, ni mogel več govoriti. Oberne se v peč in zajoka. Kmalu potem je pa umerl. Žalosten pogreb smo imeli, ker so nam mertvega očeta takó obrekovali.

„Kaj se ni nič zvedelo, kam je bil prešel tisti denar, kar ga ni bilo v listnici? Koliko je pa bilo?“ vpraša radovedno mladi Podgorčev Lovro, ki mu je bil ravno brivec prvi mah pod nosom obril.

„Le poterpi malo, boš že slišal“, pakara ga oče Matej.

„Nekoliko pozneje, perve tedne pred pustom“, nadaljuje Tine z Verbja, „Zaberdnikov Matiček ni imel mirú prej, da ni oglasil, kar mu je bilo znanega o neki tatvini, ki se je malo prej primerila. Bil je namreč takrat navzoč v prodajalnici, v kateri je tudi Neža z Osoja imela opraviti in je listnico pozabila. Krivec, ki je bil tudi notri, ker to ti je prav dobro obiskovana prodajalnica na velikem tergu, Krivec torej izmakne skrivaj pozabljeno listnico, potegne urno nekaj listov iz nje, pa jo verže skozi odperta vrata na ulico, kjer jo je naš oče našel, se vé da skoro prazno, in jo je tudi takó oddal, še pogledal je ni znotraj. Menda ni nihče drugi opazil Krivca, ko sam Zaberdnikov Matiček, pa ga ni hotel izdati. Še le pozneje se je zvedelo.

Krivec so poklicali pred sodnijo, kjer je moral vse obstati, kakó je izmaknil dva stotaka iz listnice, ki jo je potem na cesto vergel; en list da je že zmenjal in zelo vse porabil, drugega pa doma na izbi pod strešno shranil, pa so ga mu podgane snele, takó da od vsega skoro nič več nima. Ali je Osojnikova dobila kaj vračila ali ne, tega ne vem. Krivecu se je pa zgodilo po pravici.

Osojnikova pride čez nekaj dni sama k nam in ponižno prosi, naj ji odpustimo, da je takó žalila našega očeta še na smertni postelji in ga dolžila tatvine čisto po nedolžnem.

Takó je bil opravičen mož, ki je poleg vsega svojega ubožta poštenost ohranil do smerti.

MEŠČANSTVO KOROŠKO V SREDNJEM VEKU.

Spisal J. pl. Kleinmayr.

Raznoverstni so bili vzroki, ki so vplivali, da se je v teku srednjega veka tu ali tam po naših pokrajinah kako mesto ustanovilo. V bližini takih krajev, kjer se je pogostoma večja množica ljudstva sešla; v bližini kneževskih bivališč, ali pa tam, kjer je ožina kake reke dopuščala, da se bregóva združita; tam, kjer so bile že naravne ográde, naravni tabori — v takih krajih je bilo gotovo najbolj pripravno, da se je večja naselbina ustanovila. Če je bil tedaj kraj že po légi svoji povsem pripraven in je bilo tudi upati, da se pótém skromnega delovanja življenje večega dela okolice v enem selu združi, bil se je izvolil kraj, ki mu je bila za prihodnjost odmenjena večja veljava, večji vpliv. V takem kraju so se torej stavili pričetki novega mesta. Majhena in ne posebno veljavna so bila pričetkom ona mesta — a s časom so narasla in sem ter tja razvila se do cvetne dobe.

V teh mestih je bil v prvi versti le oni meščan vpliven in imeniten, ki je imel kos zemlje, ki je bil ob enem posestnik: vsi drugi so bili brez posebne veljave. S časom je zadobilo premično imetje vedno več ceno in vrednost: spóne, ki so doslej mestom razvoju ovirale in razvevtenje obertnijske delavnosti hromile, propale so in mesto se je kratkoma bolj množilo, nego prej v teku desetletij.

Vedno več je bilo denarja in vedno bolj pogostoma so se razna dela in opravila z denarjem plačevala. Na ta način je polagoma meščanstvo navdihnili pravi duh podjetnosti in obertnijske marljivosti. Blagostanje postane od dne do dne večje in s tem blagostanjem se enakodobno gáne želja po večji osebni prostosti in svobodi. Čim bolj se je razvila obertnija in z njo združena trgovina, tem bolj se pooblasti meščanstva gorka in opravičena želja s plemstvom se deliti v oskerbništvo mest in krajev. Bogastvo se je množilo med meščani in splošno je bilo hrepenenje vsaj en del mestnega oskerbništva

odvzeti boljarom in plemičem, ter ga prihraniti okrepčanemu meščanstvu.

Način večega razvoja je bil posameznim mestom zelo različen. Raznoverstno je vplivalo v dobrem ali v slabem smislu na razvoj mest pričujočnost ali nepričujočnost, mogočnost ali nemogočnost knezov, vladik, opatov i. t. d. in vedno sta si bila v neki dotiki ta dva stanova: plemstvo in meščanstvo.

Mnogo resnega je vsekako v izreku nekega zgodovinopisca, ki pravi: „Zgodovina mest in trgov je skoraj vedno zgodovina vladarskih hiš in rodovin“ — a s časom je morale priti vsaj nekoliko drugače!

Odvratili smo se skoraj predaleč od našega posla in vrniti se nam je na polje, na katerem hočemo ogledati meščanstvo koroške zemlje.

Koroška, del srednjega Norika, v sedanji svoji velikosti močen grad, okolo in okolo obdan s planinami, katerih snežena slemena še dolgo ponosno srebrosvitlo na precej rodovite doline zrejo, ko imajo že zdavnaj prijazne ravnine premiljeno vigred, šteje enajstero mest, katerih pričetek imamo večinom v srednji vek staviti.

Ko se je v teku III. in IV. stoletja pokristijanila Koroška z nekim vspehom, pričeli so tudi nad to pokrajino naših planin grozoviti viharji vesoljne, velike ljudske preselbe močno buhtéti in šibka evetičica boljše prihodnosti je bila blizu pogina. Dežela je močno menjevala prebivalce svoje in treba je bilo zvedenih rok, da se je zopet povernilo mirno in boljše stanje, nego je bilo za časa groznih viharjev. Mesto za mestom nastane in mesto za mestom si pridobi vedno več in zdatnejšo veljavo.

Enacega veselega življenja, kakor je bilo proti koncu XI. stoletja v mestih poleg Labe, ali pa celo poleg Rena, ni bilo sicer v ovih južnoizhodnih, takrat menj obiskovanih mestih, a vendar so bile tu lepe evetičice boljšega življenja in ljudskega blagostanja, ter osebne zavednosti. Vnanje razmere niso bile nikakor take, da bi bila mesta v Gorotanu dospela do velike zgodovinske veljave, a vendar je tudi tu bilo kaj živo in za nas mirne opazovalce prav zanimivo.

Posvetni in duhovni mogotci so ne gledé na kraj njih, stalnega bivanja, zadobivali bogata darila na Gorotanskem: z največim posestvom pa so bili obdarjeni vladike solnograški, bamberski, oglejski in nekoliko briksenski. Njih imetje se je množilo po vsestranskih pogodbah, določbah in podedovinah.

Ko se je v drugi polovici srednjega veka, z letom 1335. Koroška združila z drugimi avstrijskimi kneževinami, bilo je takó zvano vojvodsko posestvo prav majheno. Obsegalo je samo tri mesta: Celovec, Velikovec in št. Vid. Menjša in večja posestva so takrat pripadala sledečim gospodom: Auffenstein-om, rožeškim in bekštanjanskim vitezom, grofom ortenburškim, vladikam kerškim, labodskim in že

imenovanim drugim vladikam in drugim. Najsilnejši in premožnejši pa so bili: Solnograščani, Bamberžani, grofi goriški in drugi.

V prvi versti moremo imenovati mogočne vladike solnograške. Bili so deželski gospodarji mnogim imenitnim plemičem in mestom Koroške, in tudi vladike labodski, kerški in sekovski so jim bili suffragani. Solnograška škofija je bila znamenita po obsegu in veljavi imetja in po bližini lastnih posestev; imela je med družim kraje: Breže, Stari-dvor, št. Andrej, Gospesvetsko in druge, in si jih je ohranila do konca srednjega veka, ko je pričela sama po časi hirati.

Ne takó mogočni, a vendar zelo vplivni so bili gledé na trgovstvo in promét Bamberžani, ki so posedali: Beljak, Wolfsberg, Grebnje in druge kraje.

Mnogo, in to posebno na gornjem Koroškem, so veljali grofi goriški.

Takó je bila deželica razkrojena in le mali oddelek je spadal vojvodom, ki so imeli mnogo nasprotstva v Koroški.

V tesni zvezi z vplivom in politično mogočnostjo posameznih duhovenskih in posvetnih knezov je bila mnogokrat menjajoča se osoda mest in trgov. Ako so bili posestniki mest mogočni, silni, vplivni in merodajni in ob enem prepričani, da je tudi treba delati za razvoj in napredek njihovih mest, tedaj se je okrepilo življenje v notranjem veselo in hitro, ako se je pa v viših krogih nasprotno godilo, tedaj so bila tudi dotična mesta oslABLJENA in njih življenje hrómo. Po naravni poti se je eno iz drugega podálo.

Najglavnejša mesta srednjega veka so bila: Breže, Beljak, Wolfsberg, št. Vid, Velikovec in koncem Celovec.

Vprašanje se nam tu nehoté stavi: kakó je bilo tu z meščanstvom in kakó se je ono razvilo?

Največe, najznamenitejše in blage nasledke cvetoče dobe srednjega veka je imela takrat prikazajoča se osnova tretjega faktorja v državnem življenji. Doslej sta bila v Gorotanu, kakor sploh takrat v skoraj vsej Evropi, samo dva glavita stanova: plemstvo in duhovstvo, ki sta samolastno vse pravice imela; kar ní spadalo k enemu ali drugemu, bilo je v državnem in socialnem smislu ničevó. Iz tega tretjega, doslej povsem preziranega oddelka narodovega se je kristalizalo pravo, svobodno meščanstvo, ki si je vedno večje pravice prisvojilo in jih tudi krepko branilo.

Ustava Karola velicega ní bila ravno posebno dobra v razvoj naših mest; ali pospeševali so ta krasni namen zdaj neposredno zdaj posredno gradovi in stanovališča kneževska. Da so bili v tem oziru mnogokrat veljavni, pametni, skerblijivi in na vnanje mogočni plemiči velike hasni, in da je po njih hitro se prikazala po mestih in terjih večja delavnost, večja svoboda in samozavest, to nam priča zgodovina mnogih naših mest. Takó so se n. p. posebno razvéle Breže, kot glavni kraj posestev Solnograščanov na Koroškem, kot sedež kastelanov in vicedómov, kot kraj sodništva. Vplivni in mogočni so bili viši pastirji solnograški: kraljem enako so se bojevali

zdaj proti vladarjem. zdaj v zvezi z njimi in mnogokako hudo in veliko bitko so imeli prebiti, ki je v časih sijajna, v časih tudi dosti pogubna bila. Na ta način se je pa tudi meščanstvo krepčalo in Breže so postale zelo znamenite.

Pravo meščanstvo se je najprej pokazalo v onih mestih, ki so bila posestva vladik. V vladških palačah, pri njih bogatih dvorih, pri katerih so se veršile mnogokrat velikanske, sijajne svečanosti in se zbirali mnogobrojni, veljavni zbori, tu je našla trgovina in obertnija pravi pogoj hitremu razvoju. Mimo tega so bile tudi tu močno obiskovane redóvne šole in pridnemu možu se je povsod ponujal dober zaslužek.

(Dalje prih.)

SREČA, POEZIJA IN PREŠIREN.

Pomlád je prišla, nebeška deva,
Po zemlji trosi svoje darí:
Vse klije, cvetè in zelení,
Skerjanec pod jasnim nebom prepeva!
Iz trave zelene glavice mladé
Vijole, zlatice, kresnice molé;
Po njih se trudi vesela,
Medú nabira čebela,
In pisane ziblje metulj peruti.
Ledenih spon se prostega čuti,
Po polji hiti šepetaje vir.
Na pašniku pôleg čede svoje
Veselo piska in vriska in poje,
Pomladi raduje se pastir.

Preko polja po stezici
Glej, mladénič sam prihaja;
Pómład zorna ga obdaja,
Pomlad sije mu na lici;
Žarno svétijo oči se mu,
V persih roj glasán budi se mu,
Misli, čutov roj ubrán,
Ki želi na dan.
Smeje se mu zemlja mlada,
Smeje zapeljivo nada;
Ves odpert je njemu svet:
Sladka sreča mladih lét!
Vse življenje mu obeta,
Ves njegov je kar je sveta,
Kar voliti hoče, smé:
Poezija tu, tam sreča

Miga mu, sladkó vabeča,
Kam naj kréne, sam ne vé.

Pot mu vstavi gozda rob,
Tu na skalno sedé klop,
Ki zeleni mah jo krije;
Izpod nje glasán
Vir kipi in vré na dan,
Mirno se po loki vije.
A mladenič ném sedi,
Čelo se mu omrači;
Glávo nasloni na róko,
In zamisli se globóko.

Čudo glej! Ko takó sloni,
Kakor v sanjah — z leve strani
Jasna prikazen se približava:
Krasna žena! tanka oprava
Polne, cvetoče lepote ne skriva,
Ude mehko ji objema kipeče.
Krasna žena, zapeljiva!
Biseri v zlatih bleščé ji laséh,
Mokra ji luč iz oči trepeče;
Sladek po ustih se ziblje ji smeh,
Smeh ki obilost, obeta slasti,
V serci željé, hrepenenje budi.

Osupnen mladenič gleda podobo,
Od njé obrniti ne more oči;
Nasmehne se ona mu z rajsko milobo,
Z medénim mu glasem takó govori:

Želje tvoje nerazvite,
Ki ti v persih spijo skrite,
Hrepenenje tvoje znam:
Hrepenciju tolažila,
Bolečinam vsem zdravila
Jaz, mladenič, tebi dam!

Glej, okolo vsa narava,
Kar živi, v veselji plava,
Sam vesel ne bodeš ti?
Glej, življenje je življenje,
Pusti vse neplodne sanje;
Sámo énkrate se živi.

Náse misli, pusti brata,
Sama ta beseda zlata
V sebi vso modrost imá.
Kaj človeštvo, domovina?
Zemlja cvetna je dolina
Njemu, ki živeti zna!

Blagor mu, ki meni služi,
Z blagom se blagó mu druží;
Bodi moj in pusti dom.
Meni v krilo se izroči,
Po ravnini te cvetoči
Rahlo jaz vodila bom.

Čast, zlató in bele dvore,
Kar serec želeti more,
Dam ti, Sreča; bodi moj!
Ljubil bodeš bela lica,
Tvoja vsaka bo cvetica:
Vstani in potúj z menoj.

Takó govori in mehko rokó
Okolo vratú mu ovije ljubó,
Da sladka groza ga spreletí.
Gorjé!

V tem hipu z dešne strani
Prikazen druga pred njim stoji.
Pred njo izkušnjava pobegne plahó,
Prikazen v sanjah izgíne takó,
Ko jutranji solnce zadene jo žar;
Mladeníč je večni videl nikdar!

Zavzet podobo gleda plah,
Neznán obhaja, svét ga strah;
In vendar vánjo mora zreti.

Kraljeva žena! njena rast
Človeška ní; ponós in čast
Z visokega se čela svéti.
A izpod tamnih oberví
Iz milo modrih ji oči
Prijazna sije luč, enaka
Ko lune svít izza oblaka.
Po lepih ustih čudovita
Otožnost mehka je razlita;
V levici strune ji sloné,
Dih skozi njé pomladnji dije,
Budi jim rahle melodije.
Mladeníču serec kipi,
Zamaknen vpira v njo oči;
Takó mu ona govori:

Čula skrivne želje tvoje,
Hude videla sem boje,
Dvome tvojega serecá.
Za resnično, lepo, svéto
Serce mlado ti je vneto,
Pota pravega ne zná.

Zemska te ne vteši sreča,
Duša tvoja hrepeneča
V njej ne zadobó mirú.
Kogar jaz sem izvolila,
Sreča ga ne bo zvalila;
Ti si mojega rodú!

Cvetna niso pota moja,
Težko breme, težka hoja,
In počitka ní nikdar!
Sebe mora pozabiti.
Vse svetá gorjé nositi,
Kogar moj zadene žar.

Bridka tvoja bo osoda:
Žertva svojega naroda,
Pevce boš in mučenik.
Domovine svoje náda
Branil bodeš jo propada,
Bratom svojim rešenik!

Kar ima osoda zlobe,
Kar v ljubezni je grenkobe,
Ti do dna jo boš izpil.
Sladke pesni bolečine
Porodé ti, v domovine
Čast boš večni venec vil.

Bodi moj, udaj se meni,	In nágne se nanj, poljubi mu čelo.
Tvoj naj lavor bo zeleni,	Po tem se kviško dvigne po časi. —
In spomin bo večni tvoj.	On prime strune in sladki glasi
Vstani, vzemi strune zlate,	Doné in budé slovensko deželo. —
Z njimi teši svoje brate,	Kar dolgo je prej brez upa želela:
Pesmi jim nesmertne poj!	Slovenija zdaj je pevca imela.

B. M.

ZORKO.

Podoba iz dijaškega življenja.

I.

Zorko (se oblači). Danes pa res ne vem, kakó bo: vse je pri kraji, vse mi je odreklo. Nič cesarske podobe pri hiši in zunaj hiše nič upanja — kredita! Kredit je iz kredere, verovati, pravijo; ali vera bolj in bolj peša dan današnji; in vendar je lepa čednost, kedó jo ima; moji Manihejci je nimajo nič več; in to je žalostno! Domači viri so zdavnaj že usahnili, strašna suša, slaba letina! Oče dober mož, a oster mož, terdega serca, terde roke! Ni čudo, da se je mož naveličal: sin že štiri leta na Dunaji, in vedno pošiljaj in pošiljaj! Nekedaj desetaki, potem petaki, zdaj še šestica ne pride človeku pred oči! Ko bi človek matere ne imel, res ne vem, kakó bi: saj pravim, mati, to ti je še stvar božja, da se je človek veselil. To ti vendar še časi pošlje kako tolažbo, skrivaj, da oče ne vé; tudi rosa je dobra, kader ní dežja.

O ti ljubeznjivi „korpus juris“, ti dušna paša moja, kakó nerodno mi ležiš tu na mizi, prav nerodno in nepotrebno! Kaj ko bi se ti malo genil, zdaj ko me je vse zapustilo? Ko bi za nekoliko časa premenil svoje stanovanje! Ko bi šla skupaj kam h kakemu Manihejcu; ti bi ga morda še omečil; moja beseda sama nič ne zaleže pri terdovratnem nevérniku. Glej, ljubi moj Korpušček, saj se ti ní slabo godilo pri meni: imel si precej prijetno, mirno življenje; malokedaj sem te nadlegoval in še takrat ne rad.

Saj ima vsaka stvar vendar le tudi svojo dobro stran, samo da jo človek prav pogleda. Ko bi bil imel vedno vsega dovolj, Bog vedi, kakó bi bilo z ljubim učenjem: takó sem se pa vendar časi spomnil, zakaj sem prav za prav na Dunaji; in takó upam, da bo še vse kedaj dobro. Samo da bi mogel človek čez ta klanec!

Veš, ljubi moj Zorko! meni se dozdeva, da sva časi vendar nekoliko preneglo vozila; brez zaurnice je šlo navzdol; zdaj sva se pa usapila!

Kaj pa tukaj na mizi? Gotovo pa zopet kak ljubeznjiv „billet-doux“, ki me v slabem pravopisu opominja kake stare, na pol pozabljene dolžnosti. Dobrega spomina bi bilo treba, da bi človek vse pametoval, koliko je pri gostilničarji, kavarnarji, koliko pri krojači, čevljarji i. t. d. i. t. d. O čakajte, čakajte, da pride dan plačila;

vse bo poravnano, samo vaše krivice ne! Toda poglejmo! — Od moje gospodinje pisemce, in to pisemce takó govori: da naj si grem drugam stanovanja iskat, ona mi ga ne more dalje dajati zastonj! Saj ní da bi zameril ženici: dovolj dolgo časa je imela z menoj keršansko poterpčenje; tudi gospodinje dunajske poterpežljivost ima svoje meje.

Tudi dobro: zdaj bomo kje za plotom spali; samo da ní plota na Dunaji! O tí vrabec, ki takó poredno veselo žgoliš pred mojim oknom, tí se mi pač posmehuješ; tebi se dobro godi, ní ti treba skerbeti za stanovanje, ne za živež in obleko; in vendar kaj je vrabec v primeri z božjo podobo, dunajskim dijakom, juristom četrtega leta! O ironija!

Zdaj sem prav kakor tista vdova svetopisemska v Sarepti; ne, ona je vsaj še imela za kosilo: jaz še, kakó bom zajuterkoval, ne vem. Podoben sem bolj Danijelu v levnjaku; levi moji so Manihejci, ki od vseh strani na me prežé in „iščejo, kakó bi me požerli“. Ali kje je moj Habakuk, da mi potolaži želodec, ki se oglašá? Oj pridi, pridi, Habakúk! (Zaslišijo se koraki pred durmi.)

Pa ne, ko bi bil Habakuk! (Duri se odpró, vstopi čevljarček.)

Čevljarček. Gospod mojster —

Zorko. Kje si se takó učil? Predno vstopiš v tujo sobo, poterkaj: stopaj! (Čevljarček odide, čez nekaj časa poterka.)

Zorko. Prosto!

Čevlj. Gospod mojster —

Zorko. Nič takó. Ko se pride v sobo, reče se najprej: Dobro jutro! Izgubi se! (Čevljarček zopet odide, potem poterka in vstopi.)

Čevlj. Dobro jutro!

Zorko. Takó je prav; zdaj govori!

Čevlj. Gospod mojster —

Zorko. Dobro, dobro; že vem, kaj hoče tvoj gospod mojster. Reci mu, da se mu priporočam, in da ga ne bom pozabil, kader pride čas.

Čevlj. Ali —

Zorko. Mir besedi! Tí si storil svojo dolžnost; bom že povedal tvojemu gospodu; zdaj se obrni in pojdi. Pa dobro si zapomni moj nauk; tí, kakor je videti, nísí še dolgo na Dunaji, zato ne veš še, kakó se je vesti z gospodo. Ná, tu nekaj za strah; vraga! drobiža nimam; prihodnjič! Izgini! (Čevlj. odide.)

Pa rés mi je žal, da nisem imel kaj dati paglaveu, ki sem ga takó v kozji rog vgnal sè svojim germečim basom! Začetek je dober: vivat sequens! (Nekedó poterka.) Takó je prav, le hitro, da se kljuka ne ohladi. — Prosto! A, gospod Pokorni! Dobro jutro, gospod Pokorni, veseli me, da vas zopet vidim.

Pokorni. Dober dan, gospod doktor!

Zorko. Kar še ní, pa bo; če ne danes, pa jutri; za zdaj pa še pustiva doktorja. Sedite, gospod Pokorni!

Pok. Gorák dan bomo zopet imeli; pomlad je, pomlad. Menim, da vam bo zopet kaj treba, kaj letinskega, gorko je že. Glejte, tu imam prav lepega blaga, gospod doktor.

Zorko. Veste kaj, gospod Pokorni? Vi ste pošten mož, ne tak sitnež, kakor so drugi; z vami bom odkritoserčno govoril. Saj veste, kako stojiva —

Pok. E kaj tisto? Kader boste mogli, pa boste; saj mi ni take sile; jaz bi vam svetoval to le!

Zorko. Ne, gospod Pokorni, zdaj ne, preveč se je že nabralo; prej ne, da vam vsaj polovico plačam; nikakor ne, ne dām se vam več pregovoriti: jaz vem, da bi me ne nadlegovali; ali vse zastonj: to bi ne bilo pošteno! Hlače bodo še lanske za silo; in suknjo mi boste obrnili.

Pok. Kakor velite! Taka bo kakor nova, dobro blago, na robe, kakor na lice. Tudi gospod dvorni svetovalec, ki stanuje v naši hiši, poslal mi je svojo, da mu jo obrnem. V teh dragih časih vsak gleda, da si kako kaj prihrani, kjer more. To ni nič napačnega. V dveh, treh dnevih jo že dobite. Kar se pa tiče tiste drobnosti, bodite brez skerbi; saj vem, kakó je dijaško življenje, pri vas se ne bojim izgube; da bi bili le vsi taki!

Zorko. Gospod Pokorni, vi ste poštenjak, prava bela vrana. Vi ostanete moj krojač, naj me naredé za samega pravosodnega ministra; zakaj bi jaz ne prišel enkrat na versto? In pa veste še kaj? Kader bom enkrat za odvetnika tukaj kje v Hernalsu, ali pa pri nas doma v Loškem potoku, v Želimljah ali kjer že bođi — zdaj bo že skoraj vsaka vas imela svojega odvetnika; nič drugod ne iščite, kar naravnost name se obrnite, kader vam bo treba, vse vam bom pošteno, naglo opravil in zastonj! Za sedaj pa, ker že ne morem družega — kje je moj zapisnik? Tukaj, glejte, tu stojite, šte. 6., pomaknem vas gori, prav na prvem mestu boste kraljevali; upam, da ne predolgo.

Pok. Kader vam bo lahko, jaz vas nočem nadlegovati; z Bogom torej, gospod doktor!

Zorko. Zdravi, gospod Pokorni! (Krojač odide.) Poštena češka duša, malo takih! O dolgovi, dolgovi, vi človeku življenje grenite! Opletó se človeka, kakor smolika, in ni se jih iznebiti. Če bom imel jaz kedaj sina, da bi ga poslal na Dunaj, to mu zapretim in zabijem v glavo, samo dolgovi se naj varuje, kakor živega ognja, vse drugo se prebije in prestane.

Ali kaj zdaj; ali naj bi poterkal pri kakem tovariši; nerad, in pa tudi vpraša se, kjé? Kedó bi utegnil kaj imeti? Epidemija, epidemija! Sicer pa moram reči, to je vendar lepo, da je med nami dijaki, zlasti slovenskimi, nek komunizem; kader eden ima, vsi dobro živé. Kakó hitro se razkadé ti mladostni bratoljubni nazori; berž ko se ljudje osamosvojé, vsak na svojo stran vleče, vsak na svoj kúp grebe, koplje in nanaša. O samopašnost, ko bi tí vedela, kakó si gerda, nečloveška; sram bi te bilo, skrila bi se, pogreznila tja, kjer je skrajna tema in zób škripanje!

Kedó pa zdaj lomásti? To je sam Zima, kakor ga je Bog ustvaril; nihče drug ne dela takih korakov, burja, burja! (Zima vstopi.)

Zima. Vedno še v jazbini? Kaj tičiš tu kakor stenica za podobno na steni. Poglej, kako vreme! Pomlad, pomlad!

Zorko. Zima se veseli pomladi?

Zima. Da bi te, s tvojimi starimi dovtipi! Veš, ta je že plesnjiv. Če ne veš boljšega, govori kakor ljudje gororé!

Zorko. Moji dovtipi se ravnaajo po okolnostih; zdaj dobri. zdaj slabi, kakor okolnost nanaša. (Zase.) Smodko puši, dobro znamenje, ali naj ga?

Zima (zase). Pozno je vstal, to kaže, da je šel pozno spat; ergo — navertati ga bo treba.

Zorko. Kam pa bi se šlo?

Zima. V prater, kam drugam? Misli si, kje sem bil? Pri njem, Lott-u; naj bo. dejal sem, pojmo ga enkrat gledat: vpisan sem pri a nisem še videl moža od obličja do obličja. Trije smo bili, vpisanih je pet in štirideset; „tres faciunt collegium“ mislil si je mož, ter začel razkladati nam svoje modrost. Vedno je kimal z glavo, kakor kokoš, ko pije; zdaj je pogledaval v „skripta“ pred seboj, zdaj v strop nad seboj, menim, da bi mu prišlo razsvetljenje od zgoraj. To večno kimanje me je dolgočasilo. Trije so dovolj po postavi, dejal sem, bodi ti sam tretji, in zmuznil sem se po časi ob zidu plazeč se skozi vrata. In zdaj sem tukaj. Hajd v prater!

Zorko. Vroče bó!

Zima. Kaj pa da vroče; treba bo moče!

Zorko. To je! — —

Zima. Takó?

Zorko. Kakó pa ti, Zima? Dobre volje si videti!

Zima. Jaz sem vedno dobre volje. Vsa naša rodovino je dobre volje, odkar ljudje pámetujejo.

Zorko. In kadiš tudi; jaz menim, da nisi čisto brez —

Zima. A takó, prijatelj? Na to uho ne slišim danes. Ha, ha! Zadelá sva se, srečala sva se, oba s hudobnimi nameni, s tistimi poterjavajočimi, navertajočimi, puščatiskušajočimi nameni.

Zorko. Torej nič!

Zima. Če me na glavo postaviš. Kuga, kuga —

Zorko. Lakota, draginja —

Zima. Žalostni in revni časi! — Kaj pa tvoja zimska?

Zorko. Pri teti!

Zima. In tisto, kar si imel na perstu, tisto svetlo?

Zorko. Dobro skranjeno! In ti?

Zima. „Omnia mea mecum porto“. Skerb za posvetno blago, kar sem ga imel, prepuštil sem tem podlim duhovom, ki niso zmožni viših idej. Zakaj bi pa bil filister na svetu?

Zorko. Za kajo si vendar še imel?

Zima. Ogórek, iz boljših časov ostanek, ko smo bili možki in prevzetni. V sili človek preoberne vsa kota. in dobro, če se časi kje kaj pozabi. — Ej, brate, kaj pa to? ta „Korpus delikti“ dober

zglavnjak, ali, kakor pravite vi Gorenjeci, panjač; to ti bo dalo nekaj gorkote. „Ješče Polska nie zginęła!“

Zorko. Sam sem že primérjal in ukrepal; ali veš, sram me je!

Zima. Kaj? sram? iz četrtega leta jurista sram. Ti boš lep advokat! Sram te bodi, da te je še sram. Če si tak, meni ga izroči; jaz ga ponesem o belem dnevu po glavnih ulicah v naročji, ne pod pázuho; potem bova pošteno delila.

Zorko. Veš, ljubi moj Zima, tega si me ti naučil; meni bi ne bilo prišlo nikoli na misel; nič ti nisem hvaležen; to ni posebno imenitno!

Zima. Kaj imenitno, a koristno je; glej, da se slabšega ne naučiš. To so poštene kreditne operacije; nič se ti jih ni sramovati treba. Prvega bo zopet denarja, in potem pridejo zopet vsi raki nazaj iz svojih lukenj. Poterpi malo, čez pol ure bom tukaj!

Zorko. Taki ste vi filozofi, zastopniki idejalnih nazorov.

Zima. To pride pozneje, kader bomo imeli čas. Z mano, ti nebodigatreba, pokaži, zakaj si na svetu. (Zima zadene knjigo na ramo; v tem hipu nekdo poterka.)

Zorko. Prosto! (Pismonoša vstopi.)

B. M.

(Dalje prih.)

POD KOSTANJEM.

5.

Bistrim okom gledaš,
Čara polno bitje,
V sërca globočino,
V duše moje žitje.

Tvoja mi ljubezen
Sreče luč je zórna,
Njej se vsigdar vmiče
Toga duhomórna.

Kál za blago v pèrsih
Duh mi tvoj razvíja,
Ti si, dèkle drago,
Živa poezija!

6.

Béli sta golobec,
Golóbica bela,
Na kostanja vejo
Lahko-gibno sèla.

Górke se pomládi
Družno veselita,
Zadovoljna saboj
Brez skerbí živita.

Kakor, parček, tèbi
Zdaj se sreča smeje,
Njej smijála, mèni
Bode se pozneje!

Jos. Cimperman.

LITERARNI POGOVORI.

V TAMNEM LOGU.

Bleda v dolu
Luna seva,
Krasno zvezde se versté;
V tamnem logu
Pa odmeva
Jok nesrečne deklice.

Kraj potoka
Dragomira
V rosni travici sedé
Joka, stoka,
Se ozira,
Alj že Mirko gre, alj ne.

Černe megle
Po obnebju
V gostih trumah se valé;
Hrabre trume
Tam na polju
S silnim Turkom se boré.

Med vojaci
Tudi Mirko
Seka grozne Turčine;
Med junaci
Tudi Mirko
V domačijo svojo gre.

Zopet v dolu
Luna seva
Krasno zvezde se versté;
V tamnem logu
Pa prepeva
Dekle nežne pesmice.

Kraj potoka
Dragomira
V rosni travici sedé
Tja v daljavo
Se ozira;
Njá se serce vesele!

Tej pesmici se more reči, da ní brez nekega liričnega, rekel bi, melodijoznega ritma, ki prijetno ugaja ušesu. To je že nekaj. Kakor menim, da poznam naše občinstvo, upam se reči, da bode ugajala mnogokateri rahločutni, zlasti ženski duši, ki se, nerazvita še, brez jasne zavesti, ziblje v sladkih mladostnih sanjah.

O vnanji obliki njeni ne bodem obširno govoril; kedor bere „Zvon,“ posebno pa „lit. pogovore,“ vedel bode sam, kaj bi imel grajati na njej. Sploh pa moram reči, da so njeni verzi dovolj blagoglasni, gladko tekoči, brez posebnih debelih napak; izvzemši more biti rime. Samo kar se tiče notranje uredbe, nekoliko besed.

Situacija se mi ne zdi dovolj jasna. V prvih dveh kiticah luna sije, zvezde „se versté“ (kako versté?); deklica sedi v „rosni“ travi (rosna trava, dobro; a tu neprimérno, celó nekako čudno; bralcu se nehotoma posili misel, da je v rosni travi sedeti — nezdravo!); v tretji kitici pa mahom: „Černe megle po obnebju v gostih trumah se valé.“ Kjé se valé goste trume? Tam, kjer deklica sedi? to ne more biti; torej na Turškem, na bojišči? deklica sama v duhu vidi to situacijo? Mogoče; samo da temu nekoliko nasprotuje to, da se

je prej deklica ozirala, „alj že Mirko gré, alj ne.“ Ali vidi tó pesnik sam, da se godí ob istem času? Ali je pa morebiti med 2. in 3. kitico preteklo nekoliko časa, kakor med 4. in 5., tako da imamo tri razne situacije? Če je tako (in berž ko ne bode tako) treba je bilo ta presledek kako oznameniti, kakor se je storilo v začetku 5. k. z besedo „zopet.“ (Tudi v 4. k. verstita se dva različna momenta prenatglo zaporedoma).

To je že prav, da nam pesnik vsega ne pové, da prepušča nekoliko naši fantaziji — gostobesednost je navadna napaka mladih pisateljev — vendar pa mora biti vse tako povedano, razloženo, kolikor moči kratko, časi z eno samo „karakteristično“ besedo, da bralec kratko malo ne dvomi, kako naj si misli stvar; na razpotji je treba nekega kažipot, da se ne bode bralec dolgo pomišljati, kam naj krene. To ní lahko, vem, a to je ravno — umetnost!

Po svojem značaji spada ta pesmica v versto onih, katerim je pri nas tako rekoč na čelu sploh znana, po vsem slovenskem svetu prepevana: „Mila, mila lunica,“ pesem, ki se je sè svojimi besedami, ali z napevom svojim, ne vem, morebiti z obema skupaj, tako priljubila izobraženemu in prostemu občinstvu, kakor malo katera druga. Ako bi bila razširjenost in priljubljenost pravo merilo umetniške vrednosti, moralo bi se reči, da je imenovana pesem izmed najboljših, če ne celo najboljša pesem slovenska. Ali to ní tako. Splošna priljubljenost, popularnost je za umetniško vrednost čisto indiferentna: to nam kaže literarna zgodovina vsakega naroda. S pesmami se godi kakor z — obleko. Kaj je „moda?“ Obleka je lahko nerodna, gerda, smešna, vendar ves svet, ne samo ženski, nori za njo: zakaj? Moda je taka. To prereže vsako pametno razpravo. Kake lepe pesmi ima naš narod! Ali jih poje? Sramuje se jih celo; premalo so mu imenitne; moda, moda! Kaj poje namesto njih? Ničeve, osladno-sentimentalne ali pa prazno-vesele iz tujega sveta zanesene pesmi! Samo to je dobro, tolažilno, da taka nezaslužena popularnost terpi samo nekaj časa; kar je bilo včeraj nad vse lepo, sploh priljubljeno, to je danes na pol pozabljeno, svet se ne more prečuditi samemu sebi, kako je mogoče, da mu je to kedaj ugajalo — Krinolina! Dobro se še spominjam, kako je bilo nekedaj vse po deželi vneto za cerkveno pesem: „Ko v jasnem pasu,“ ali pa „Ena zvezda,“ pesmi po besedah in napevu pravi smertni greh zoper zdravi okús! Kedó jih poje še dandanes! Tako upam, da tudi „Mila, mila lunica“ bode skoraj izgubila svojo meni nedoumno čarobno moč; morebiti jo je že! Ko pravim: „Mila, mila lunica,“ imam v mislih z njo vred tudi vso versto tistih osladno-sentimentalnih pesmi.

In tako me je navedena pesem privéla do pravega predmeta, o katerem se mi zdi potrebno nekoliko obširneje govoriti.

(Dalje prih.)

S.

SLOVENSKI GLASNIK.

Pregled najnovejše serbske literature.

(Dalje.)

Do l. 1730. se je v serbski cerkvi že od nekedaj rabil serbsko-slovenski jezik, s katerim se tudi knjige pisali. Treba je namreč vedeti, da je serbska (pravoslavna) cerkev narodna, in da je serbski duhovnik opravljal „službo božjo“ do l. 1730. v serbskoslovenskem jeziku. Serbskoslovenski jezik pa je tako postal. Serbski pisatelji so staroslovenščino (v katero sta prestavljala naša slovanska apostola, sveta brata Ciril in Metod cerkvene knjige, in v kateri so pisali in prepisovali naši staroslovenski pisatelji v IX., X. in XI. stoletji), to staroslovenščino so serbski pisatelji takó pisali, kakor se jim je zdelo, da se bolj strinja s serbskim izgovorom. Takó je postal pri Serbih serbskoslovenski jezik, to je staroslovenščina pomešana s serbskim narodnim jezikom, pri Rusih „ruskoslovenski“, a pri Bolgarih „bolgarskoslovenski“ jezik. Ko pa so Rusi k Serbom prišli, izpodrinili so serbskoslovenski jezik iz njihove cerkve, in mesto njega „ruskoslovenski“ uvéli, a ta „ruskoslovenščina“ ni čisti ruski jezik, ampak staroslovenščina pomešana z ruskim narodnim jezikom. In takó poje in bere serbski duhovnik službo božjo od l. 1730. počenči pa do danes v ruskoslovenskem jeziku. Da bi se mladi Serbje tega novega jezika dobro nancili, osnovali so si šole v Belem gradu, v Karlovcih, po Banatu in drugod, kjer bi se naj učili, česar jim treba.

Takó so Serbi zapustili svoj serbskoslovenski jezik in so pisali v ruskoslovenskem, ponašaje se, da pišejo „slavenski“, kateri jezik je bil po njihovih mislih oče serbskega jezika in sploh vseh slovanskih jezikov. Dan danes Serbi vedó, da to ni res. Težavno je bilo pisati v tem novem jeziku, ki ga še dobro niso znali, in katerega je vsak lahko pisal, kakor je hotel, ker niso imeli določenih pravil in dognanih slovniških zakonov, katerih naj bi se držali. Zato so si pomagali, kakor so znali. Če kedó ni vedel, kakó je ta ali ona beseda po ruskoslovensko, vzel jo je iz narodnega serbskega jezika, in to je bila mešanica, katero so s ponosom imenovali „jezik slaveno-serbski“.

Iz tega pa lahko vidi vsak, da se novo serbsko slovstvo ni razvijalo na podlogi narodnega serbskega ne zgodovinskega serbskoslovenskega jezika. Pisatelji, opustivši serbskoslovenščino, so mesto nje uveli ruskoslovenščino, misleč, da takó mora biti; a takó pisati, kakor je kateri govoriti znal, kakor ves narod govori, to jim je bilo „preprosto:“ kateri veliki gospod bi hotel pisati v jeziku, katerega takó lepo in čisto govori serbski kmet v svoji ubožni in borni koči.

(Dalje prth.)

T.

Naznanilo. Uljudno prosimo tiste č. g. naročnike, katerih naročilo je za prvo polovico leta poteklo, naj ga blagovoljno ponové, ker 13. list bomo poslali le predplačnikom. Na posameznih adresah je s številkami zaznamovano, kedaj komu naročnina poteče: 1/2 kaže pololetno naročnino.

Zvon izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gl. za vse leto; 2 gl. za pol leta. Napis: Redacion des „Zvon“, Wien, Währing, Zellerhof 6.

Izdaje in ureduje: Jos. Stritar.

Tiskata: A. Keiss in P. Horn.